

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В. Н. КАРАЗІНА

**ОРФОГРАФІЧНИЙ ПРАКТИКУМ
І КОРЕКТУРА ТЕКСТУ**

Методичні матеріали
та завдання для практичних занять і самостійної роботи
для студентів спеціальності 035 «Філологія» освітньо-професійної
програми «Українська мова і література, літературне редагування»

Електронний ресурс

УДК 808.2+811.161.2`35](072)

О-70

Рецензенти:

Олеся Телєжкіна – професор кафедри української мови та славістики факультету філології і журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, доктор філологічних наук, професор;
Тетяна Фільчук – доцент кафедри історії зарубіжної літератури і класичної філології філологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, кандидат філологічних наук, доцент.

*Затверджено до розміщення в мережі Інтернет рішенням Науково-методичної ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 12 від 24 жовтня 2024 року)*

Орфографічний практикум і коректура тексту : методичні матеріали та завдання
О-70 для практичних занять і самостійної роботи для студентів спеціальності
035 «Філологія» освітньо-професійної програми «Українська мова і література,
літературне редагування» [Електронний ресурс] / укладач О. М. Гурова. – Харків : ХНУ
імені В. Н. Каразіна, 2024. – (PDF 28 с.)

Методичні матеріали та завдання для практичних занять і самостійної роботи з коректури тексту розроблені для студентів денної та заочної форм навчання за спеціальністю 035 «Філологія» освітньо-професійної програми «Українська мова і література, літературне редагування».

УДК 808.2+811.161.2`35](072)

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2024
© Гурова О. М., уклад., 2024

ЗМІСТ

Передмова.....	4
I. Класична коректура.....	5
II. Види коректурних знаків і правила їхнього використання.....	6
III. Зразок виконання класичної коректури тексту.....	11
IV. Завдання для практичних занять і самостійної роботи з коректури тексту....	12
V. Рекомендована література.....	26

ПЕРЕДМОВА

Під час вивчення дисципліни «Орфографічний практикум і коректура тексту», крім опанування та закріплення орфографічних і пунктуаційних норм сучасної української літературної мови, студенти знайомляться з коректорською правкою, зокрема виконують класичну (традиційну) коректуру тексту, для якісного виконання якої необхідно знати методика й техніку коректури.

Пропоноване навчально-методичне видання містить короткі відомості про класичну коректуру, види коректурних знаків і правила їхнього використання; завдання для практичних занять і самостійної роботи з коректури тексту, зразок виконання класичної коректури тексту та список рекомендованої літератури.

Методичні матеріали та завдання для практичних занять і самостійної роботи з коректури тексту розроблені для студентів денної та заочної форм навчання за спеціальністю 035 Філологія, освітньо-професійної програми «Українська мова і література, літературне редагування» й спрямовані на опанування особливостей коректорського читання тексту й формування вміння здійснювати коректуру тексту.

I. КЛАСИЧНА КОРЕКТУРА

Класична (традиційна) коректура виконується в коректурних відбитках із застосуванням коректурних знаків – умовних графічних позначень дій.

Під час виконання класичної коректури тексту варто звернути увагу на кілька важливих моментів:

- правити потрібно чітко й зрозуміло, використовуючи ручку (простим олівцем лише позначають невдалі формулювання);
- знаки, які виносять на поле, треба розташовувати на рівні рядка, у якому відбувається правка;
- якщо в одному рядку кілька помилок, то на поле знаки виносяться послідовно (за порядком виправлення);
- щоб уникнути небажаних повторів знаків у межах близько 10 рядків, потрібно використовувати різні види написання одного й того самого знака;
- знаки виносять, як правило, на праве поле. За потреби можна виносити й на ліве, і на праве поле. Для цього текст треба уявно поділити на ліву й праву частини та стежити за тим, щоб помилки, знайдені в лівій частині, виносилися на ліве поле, а помилки, знайдені в правій – на праве. Прапорці коректурних знаків указуватимуть на відповідний напрям пошуку знака.

II. ВИДИ КОРЕКТУРНИХ ЗНАКІВ І ПРАВИЛА ЇХНЬОГО ВИКОРИСТАННЯ

Таблиці з коректурними знаками містяться в багатьох підручниках і посібниках з коректури та редагування тексту. Наприклад:

Хмілярчук О. І. Редакційно-видавничі процеси. Практикум: навч. посіб. для студ. спеціальності 186 «Видавництво та поліграфія», Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 72 с.

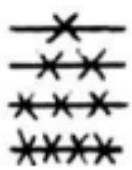

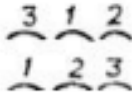
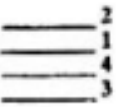
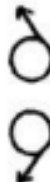
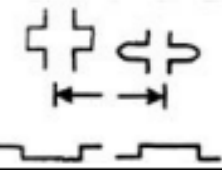

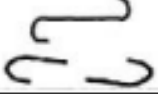
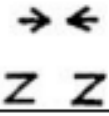
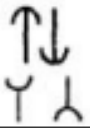
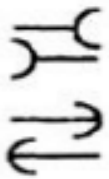
Методичні вказівки до лабораторних робіт з курсу «Видавнича справа і технічне редагування» для студентів спеціальності 186 Видавництво та поліграфія, спеціалізація 186-01 Інформаційні технології в медіаіндустрії : Частина 1. Коректура / уклад. В. І. Азаренков. Харків: НТУ «ХПІ», 2017. 52 с.

Крайнікова Т. С. Коректура: підручник / 2-е вид., перероб. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. 223 с.

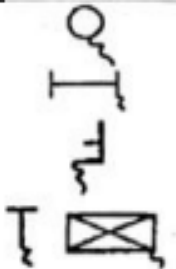
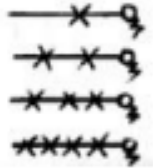
Крім цього, у наведених виданнях можна ознайомитися з прикладами використання коректурних знаків.

Нижче подається таблиця з коректурними знаками й правилами їхнього застосування (із посібника О. Хмілярчук).

Знаки перестановки друкованих знаків		
Вставити лінійку		<ol style="list-style-type: none"> 1. Вставити лінійку накреслити у місці вставки і нанести на неї певну кількість хрестиків: одним позначають світлу лінійку, двома – тонку, трьома – напівжирну, чотирма – жирну. 2. Знак повторити на березі, дописавши пояснення.
Поміняти місцями сусідні знаки, літери, склади, слова, частини тексту		<p>Однією дугою охопити один елемент, другою – сусідній.</p> <p>Переставити сусідні літери, склади можна й за допомогою знаків заміни.</p>
Поміняти порядок кількох слів		<ol style="list-style-type: none"> 1. Кожну частину знака поставити над словом, якому вона відповідає. 2. На березі повторити тільки знак із послідовною нумерацією частин.
Переставити рядки		Кожну частину знака поставити під своїм рядком
Переставити літеру, слово, рядок, кілька рядків в інше місце тексту		<ol style="list-style-type: none"> 1. Знаком охопити елемент, який потрібно переставити. 2. Провести лінію зі стрілкою до того місця, куди його слід переставити.
Посунути елемент вправо, вліво, вгору, вниз до певної межі		Від елемента, який потрібно посунути, провести лінію зі стрілкою до вказаної межі пересування або елемент охопити дужкою з «прапорцями», що визначають межу пересування.
Зробити абзацний відступ		Знак поставити перед першим словом речення, яке слід почати з абзацу.
Скласти в підбір (без абзацного відступу)		Лінію провести від кінця попереднього абзацу до початку наступного. Лінію можна розрвати.
Зробити виключку посередині (поставити елемент посередині формату шпальти)		Знак поставити по обидва боки від елемента. У разі використання стрілок вістря повернути до елемента.
Знаки зміни проміжків		
Збільшити або зменшити проміжки між словами		Знак поставити у збільшуваному чи зменшуваному проміжку між словами. Повторювати знак на полях не потрібно.
Збільшити або зменшити проміжок між рядками		Знак поставити у збільшуваному чи зменшуваному проміжку між рядками. Якщо потрібно зазначити величину проміжку, знак продублювати на полях і праворуч від нього дати відповідну вказівку у кружечку.

Розділити проміжком слова, складені разом		Знак поставити безпосередньо між словами, що складені разом.
З'єднати окремо складені частини слова		Знак поставити у проміжку між частинами слова, яке слід скласти разом.
Вирівняти проміжки між словами		Знак поставити у проміжку між частинами слова, яке слід скласти разом.
Знаки виправлення технічних дефектів складання		
Вирівняти край складання		Біля нерівного краю на березі провести дві паралельні вертикальні лінії
Вирівняти лінію шрифту		Горизонтальні лінії провести над і під рядками з "танцюючими" літерами
Видалити "коридор" (збіг міжслівних інтервалів у трьох або більше рядках)		1. Знак поставити у коридорі. 2. Знак повторити на березі У разі використання двох вертикальних ліній, знак повторити на березі, перекресливши його.
Перевернути літеру, слово, рядок		Петлею знака охопити перевернутий елемент. Від перевернутого рязка провести рисочку й поряд поставити знак. Позначити цей дефект можна й за допомогою знаків заміни.
Подовжити лінійку		Знаком подовжити лінійку так, щоб стрілка й риски вказували, відповідно, напрям і межу подовження
Вкоротити лінійку		На вкорочувальну лінійку нанести знак так, щоб його межі окреслювали фрагмент, який потрібно видалити.
Звернути увагу на неясність в оригіналі		1. Знаком охопити незрозумілий фрагмент тексту. 2. Знак повторити на березі, поставивши праворуч від нього знак питання
Знаки, що поєднують декілька вказівок		
Видалити знак, букву, а частини по обидва боки скласти разом або окремо		1. Знаком перекреслити елемент. 2. Знак повторити й на березі приєднавши знак видалення
Вставити: 1. Таблицю; 2. Ілюстрацію; 3. Формулу; 4. Виноску.		Знак поставити на потрібне місце разом із посиланням на номер вставки

<i>Знаки видалення</i>		
Видалити букву, знак, склад, слово, рядок, фрагмент тексту		<ol style="list-style-type: none"> 1. Елемент, що треба видалити, перекреслити знаком заміни. 2. Знак повторити й на березі приєднавши знак видалення
Видалити лінійку		<ol style="list-style-type: none"> 1. Лінійку у тексті перекреслити хрестиками відповідно до її накреслення: одним позначають світлу лінійку, двома – тонку, трьома – напівжирну, чотирма – жирну. 2. Знак повторити й на березі приєднавши знак видалення

III. ЗРАЗОК ВИКОНАННЯ КЛАСИЧНОЇ КОРЕКТУРИ ТЕКСТУ

Тексти загадок у їх найдавнішому стані виростили на ґрунті архаїчних уявлень про Світ, часто вони були згорнутими до малих жанрово-композиційних форм міфологічними текстами. Культурно-історична динаміка таких текстів, що спричиняється змінами історичних типів свідомості, приводить до появи модифікованих текстів, які доповнюють і розвивають первісне ядро жанрового простору загадки, зумовлюють семантичні перитворення як окремих образів, так і цілих текстів.

Тому одне з важливих завдань сучасної української лінгвофольклористики та фольклористики саме й полягає в історичному аналізі формально-змістової структури української загадки, з'ясуванні її культурних функцій та конструктивної ролі в побудові міфологічної картини світу. Для виконання цього завдання вже існують певні теоретико-методологічні передумови. Так, пильна увага дослідників до питань міфології та язичництва природним чином стимулювала інтерес науковців до жанру загадки. Про це свідчать праці дослідників, присвячені генезису жанру, аналізу структури індоєвропейських загадок та визначенню їх ролі й місця в різних міфопоетичних традиціях, характеристиці прагматики та соціальних функцій загадки

IV. ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З КОРЕКТУРИ ТЕКСТУ

Уважно прочитайте текст та виконайте коректорську правку. Знаки виносьте на праве поле.

Текст № 1

Вивчення сучасної української та польської лексикології здійснюється у різних аспектах: лінгвісти порушують питання визначення термінів «Міжмовна омонімія» та «Міжмовна паронімія», вивчають природу омонімів, шукають їхні джерела й типи, подають різні класифікації міжмовних омонімів і паронімів, розглядають методику й шляхи запобігання помилкам в процесі вивчення української поляками чи польської українцями, акцентують увагу на тому, що вивчення міжмовних явищ належить здійснювати, ураховуючі семасіологічний та ономасіологічний аспекти.

Міжмовна омонімія належить до складних й дискусійних явищ у сучасному мовознавстві. Міжмовні омоніми по різному збігаються в плані вираження й різняться в плані змісту, тому можна виокремити а) абсолютні міжмовні омоніми – лексичні одиниці, що збігаються в плані вираження в усіх (або багатьох) формах і різняться планом змісту; б) міжмовні омоніми, що збігаються в плані вираження в усіх (або багатьох) формах і мають низький ступінь відмінностей плану змісту (є часткова

семантична подібність: деякі лексико-семантичні варіанти збігаються, а деякі – ні); в) міжмовні омоніми, що формально збігаються в плані вираження й різняться відтінками значень (стилістичним маркуванням).

Міжмовні пароніми являють собою зіставлення мов, які не зовсім схожі за формою, але все-одно можуть викликати у деяких осіб хибні асоціації, попри те що вони мають розбіжні значення. Вважається, що саме міжмовна паронімія являє собою більшість помилок в писемному і усному мовленні. Такі слова різні за значенням або частково схожі. У міжмовній паронімії простежується семантичний тип взаємозв'язків подібних за звучанням слів.

Текст № 2

Відомим є те що культура та менталітет народу відбиваються в мові, особливо у фразеологізмах, бо вони є сформованими мовними одиницями, у яких акумулюється багатовікова мудрість народу, саме тому дослідження фразеологічних одиниць є актуальним в сучасній лінгвістиці. «Фразеологія – мовознавча дисципліна, що всебічно вивчає структуру й семантику фразеологічних одиниць, функцію їх у мові та мовленні, історію їх виникнення й розвитку, роль у процесі інтралінгвістичних (внутрісистемних) і екстралінгвістичних (позамовних) факторів тощо". (Ф. Медведєв).

Фразеологія включає такі структурні типи фразеологічних одиниць, як прислів'я, приказки, крилаті вислови, різні ідеоматичні

словосполучення, мовні штампи, кліше, каламбури. Одже до фразеології залічуємо всі ті стійкі сполуки слів, цілісні мовні одиниці, які є в людській пам'яті і відтворюються в готовому вигляді в процесі спілкування, а не творяться щоразу подібно до вільних граматичних сполучень.

До складу сучасної української мови належать, як власне українські фразеологізми, так і фразеологізми, перейняті з інших мов. Джерелами власнеукраїнської фразеології є: усна народна творчість, говірна мова народу, а також вислови відомих людей, зокрема українських письменників (наприклад, Григорія Сковороди, Тараса Шевченка, Михайла Коцюбинського, Лесі Українки, Панаса Мирного).

Становлення української фразеології активно розпочалось у 40-50-ті роки ХХ ст. Українська фразеологія, як історична, так і функціональна, має міцну базу фольклористичних, етнолінгвістичних, етнографічних, загально філологічних праць, цінних фразеологічних зібрань. Наукові розвідки, що стосуються фразеологічних одиниць, свідчать про високу частотність уживання саме компаративних фразеологізмів в усному та писемному мовленні.

Компаративні фразеологічні одиниці - це стійкі та відтворювані словосполучення, фразеологічна специфіка яких базується на традиційному порівнянні (певному об'єкту надається оцінка за допомогою відповідного фразеологічного звороту). Структурно-семантична специфіка фразеологічних одиниць цієї групи полягає в тому, що характеристика якості або дії відбувається через порівняльну групу або порівняльне підрядне речення, що вводить сполучниками *як, мов, немов, наче, неначе, ніби*. Стійкі

порівняння (компаративами) виокремлюються в різні групи передусім за зовнішніми й структурними ознаками. Вони визначаються двочленною структурою: «правими» (еталонними) та «лівими» (вихідними) частинами, об'єднаними порівняльним службовим словом, наприклад: Брудний як свиня – «брудний, неохайний». Велика кількість компаративних фразеологізмів визначається стилістичною забарвленістю, яскравою образністю, емоційністю та екресивністю. Більшість компаративних фразеологізмів є образними мотивованими зворотами. Образ міститься в правій частині компаративних фразеологізмів. Ліва частина показує семантико-тематичну і граматико-синтаксичну належність.

Текст № 3

Усе живе.

У ранковій імлі, коли ще все навкруги і сонце і вітер і птахи і листя на деєрвах спало вона прокидалася та йшла до всього живого. Її струнки й білі ноги мяко тихо ступали по росяній траві, а руки здіймались до гори, торкаючись сивого повітря і розганяючи його. Воно, свіже і морозне, огоратало її тіло, забиралося під сорочку білу і під шкіру, пробиралося крізь густі зелені пастма і лоскотало рожеві шoki. Вона стала серед поля, видихнула і разом з ніжним дівочим видихом перше тепле проміння упало на зелню: й все почало прокидатися. Цвірінк... Десь подала голос пташка, за нею ще одна, а потім ще. Співали вони спочатку тихо, ледве чутно а потім голосно й щиро, наче допомагали розбудити всіх і все

навколо. Прокинувся і вітер. Його перші пориви торкнулися зеленого листя і те заворушилося, зашелестіло. Воно заходилося розповідати про кожну краплину дощу, яка впала на землю минуло ночі й про запах вологої землі, що розкрилася перед ранковим сонцем. Потім вітер ніжно підхопив її волосся, підкинув його, і кожна прядка вільно затанцювала у повітрі. Ріка, далека і нестримна мовила їй свою вічну пісню - пісню про життя і ранок, про сон і небо. Її голос пропливав між дерев і горячих променів, шепочучи ласкаві слова. Вона несла в собі все свіжість, аромат квітів, що розцвітали під теплом сонця, шум спокій пробудження. З кожним кроком і кожним подихам дівчина відчувала життя що пливе навкруги. Вона нахилилася, провела рукою по мокрій траві. Усмішка торкнулася її тонких уст, очі заплюшилися самі собі. Її серце билося в такт такту землі, а душа перепліталася з духом природи. Вона відчувала себе частиною цієї великої і величної мозайки життя, де кожен елемент мав своє місце. І коли усе живе остаточно прокинулося від сну, а імла розсіялася поміж гілок і стеблів дівчина розкрила очі. Галявина залита світлом і теплом, дихала, всміхалася у відповідь. Тут, посеред залишків білої імли вона брала своє життя. Кожен подих вітра, кожен шелест листя кожен спів птахів: усе це — було живими голосами, які говорили до неї. І вона не могла їх не слухати, бо все навкруги було її душею, бо в цій гармонії вона відчувала себе вдома, серед своїх, серед себе самої. Вона не могла їх не слухати, бо все живе навколо було для неї сенсом. Й кожного ранку з кожним проминем і щебетом птахів все живе до неї говорило (*Ірина Тіліженко; текст адаптований для виконання коректури*).

Текст № 4

Під час дослідження іменикової міжмовної омонімії (На матеріалі української та польської мов) здійснено теоретичний огляд критеріїв і принципів виділення міжмовних омонімів. З'ясовано, що омонімія є універсальним явищем, але її вага в мовах залежить від їхньої фонетичної та граматичної будови. лінгвісти розглядають омоніми на різних мовних рівнях, виділяючи лексичну, фразеологічну, морфемну та граматичну омонімію. Виявлено, що у міжмовних омонімах української та польської мов маємо відмінні типи лексико-семантичних корелятивів. Серед них спостерігаємо, як семантичні кореляти, так і лексичні, які указують на схожість або відмінність у значенні слів та їх походженні.

Процес засвоєння іншомовних за походженням омонімічних одиниць у польській та українській мовах відбувається через різноманітні механізми і впливи. Перш за все, це обмін культурними та мовними особливостями, які стимулюються історичними та політичними подіями. Літературні взаємодії та перекладатські процеси також відіграють значну роль у засвоєнні іншомовних лексичних одиниць. Крім того, загально-європейські та загальнословянські мовні традиції впливають на сприйняття та використання омонімів у мовах. Також важливим чинником є міжмовна комунікація, особливо в умовах глобалізації та інтернаціоналізації. Розвиток технологій, зокрема Інтернету збільшує доступ до іншомовних текстів та сприяє адаптації нових лексичних одиниць. Усі ці фактори разом визначають широкий

спектр шляхів. за якими іншомовні за походженням омонімічні одиниці засвоюються в польській та українській мовах.

Текст № 5

Як покращити психічне здоров'я

Як зазначили у Центрі громадського здоров'я, порівнянно з іншими країнами, в Україні зареєстровано особливо високий рівень депресії. Згідно з дослідженнями Світового банку, близько 30% українців мають психічний розлад протягом життя. Варто пам'ятати, що психічне здоров'я — це стан благополуччя, у якому людина реалізує свої здібності, може протистояти звичайним життєвим стресам, продуктивно працювати й робити внесок у свою громаду. Психічне здоров'я є основою благополуччя людини й ефективного функціонування спільноти», - додали у Центрі громадського здоров'я.

Поради від ЦГЗ:

1) Добрі стосунки з оточенням важливі для вашого психічного здоров'я, адже вони допомагають розвинути почуття приналежності до групи, дають можливість поділитися позитивним досвідом з іншими та відчувати емоційну підтримку. Спілкуйтеся з друзями, сім'єю, колегами, однодумцями.

2) Регулярна фізична активність пов'язана з нижчим рівнем депресії і тривожності у всіх вікових групах, підвищенням самооцінки та гарним настроєм. Це не обов'язково має бути інтенсивне тренування — можна просто прогулятися на свіжому повітрі в колі друзів чи сім'ї. Під час прогулянки знижується рівень

гармону стресу (кортизолу), і внаслідок цього ми відчуваємо піднесення та отримуємо більше задоволення від життя. Для того щоб покращити якість сну краще зробити прогулянку за 1,5-2 години до ночого

Текст № 6

Фортепіано.

Фортепіано — збірна назва класу струних ударноклавішних музичних інструментів роялів і піаніно. Попередниками фортепіано були клавесини і клавикорди. Їхніми недоліками були швидко загасаючий звук, що заважало грі і постійний рівень гучності, що виключало один з важливих виразних засобів музики динаміку. Звук у фортепіано натомість видобувався не щипком, а ударом, що дозволило розширити динамічні можливості цього інструмента.

Винахідникам фортепіано важається італійський майстер Бартоломео Крістофорі (1655—1732) який працював при дворі принца Тосканського Фердинандо медічі над створенням молоточкового механізму для клавесина. В 1711 р. механізм був докладно описаний Шипіоне Маффеї. Перші зразки фортепіано, що збереглися до сьогодні датовані 1720- ми роками. У винаході Б. Крістофорі були закладені основні деталі сучасного механізму фортепіано — молоточок, шпільер, шультер, фенгер, демпфер. Винахід Крістофорі поклав початок розвитку механіки англійської системи. Інші види механіки були розроблені Маріусом в Франції (1716) і Шретером у Німеччині (1717-1721). У наступні роки

клавішнний механізм зазнав еволюції, було впроваджено чавунну раму, педалі, збільшено діапазон інструменту, змінювалось росташування струн. Мистецтво гри на фортепіано зазвичай називають піанізмом, виконавця на фортепіано піаністом. Фортепіано може використовуватися і як сольний інструмент і разом з оркестром. Гра на фортепіано — заняття, що вимагає гарної техніки, уваги й відачі. Починати навчання бажано в дитячому віці. В дитячих музичних школах в Україні навчання займає 6 або 8 років, залежно від програми, деякі учні залишаються додатково на один два роки після закінчення перед поступанням у музичне училище (*матеріал із Вікіпедії; текст адаптований для виконання коректури*).

Текст № 7

Зорі в українських загадках позначаються сукупністю однорідних дрібних, як правило, круглих, предметів або як тварини одного виду. Так, наприклад, зорі називаються за допомогою лексем *горох, зерно, золоті клубки, гроші, яйця, червінці, вівці, цапенята, коні*. Загадки називають таку основну ознаку зірок, як неможливість їх порахувати: *«Поле не міряне, вівці не щитані, пастух рогатий»*.

В українських загадках про веселку номінаціями на позначення цього денотату є різні метафоричні образи. Наприклад, веселка асоціюється з дорогою, Стежкою: *«Через гору дорога, а кінців її найти не можна; світ її видить, а піти нею не піде*. Або ж використовуються такі метафори, як *ворота, коромисла:*

«Піднялися ворота - всьому світу красаота»; За лісом, за пралісом золоті ворота стоять»

Веселка у загадках уподібнюється до кольорової стрічки чи стьошки. Наприклад: *Вийшла звідкийсь гарна дівка, на ній стрічка-семицвітка; а де з річки воду брала, там коромисло зламала. За лісом, за пралісом червона стьожка має. У загадках веселка представлена здебільшого яскравочервоною та блискучо-жовтою на що вказує використання епітетів *червоний і золотий*.*

Текст № 8

То був старий рибалка, що промишляв на гольфстримі сам-один у своєму човні. Ось вже вісімдесят чотири дня він виходив у море й не піймав жодної рибини. Перші сорок днів з ним був хлопець. Та по тих сорока нещасливих днях хлопцеві батьки сказали, що старий тепер рішуче й безповоротно *salao*, цебто геть безталанний, і звеліли синові перейти до іншого рибалки, з яким він першого ж тижня піймав три добренні рибини. Хлопцеві було прикро бачити, як старий день у день вертається з ні чим, і він щоразу йшов допомогти йому - піднести змотану снасть, гарпун, ості або щоглу з вітрилом. Вітрило було полатане мішковиною і, обгорнуте навколо щогли, скидалося на прапор беснастанної поразки

Старий був кощавий, виснажений, потилицю його порали глибокі зморшки, на обличчі темніли коричневі плями не шкідливого нашкірного раку, що з'являються від сонячного проміння, відбитого тропічним морем. Ті плями збігали вниз по

щоках до самої шиї. Долоні старого були посічені глибокими поперечними рубцями від плетеної жилки, якою він тягнув з води велику рибу. Та жоден з тих рубців не був свіжий — усі старі, як борозни на пересохлій землі.

Геть усе в ньому було старе, крім очей, а вони мали колір моря і блишали весело і непериможно (*Ернест Гемінгвей «Старий і море», уривок; текст адаптований для виконання коректури*).

Текст № 9

Що ж, юні читачі, я знаю, ви хочите знати як "виглядають люди», тому настав час накидати портрети наших чотирьох сестер, які нині зайняті плетевом. Ми бачимо зручну кімнату, за вікнами якої щойно випав перший грудневий сніг, а місто по волі огортають сутінки. Вона затишна, хоч старий килим давно вицвів, а меблі скромні і без прикрас. Водночас її стіни прикрашають гарні картини, а книжкові полиці заставленні різноманітними виданнями, на вікнах знайшли прихисток хрезантеми й різдв'яні троянди, а в каміні весело потріскують дрова. Все це створює атмосферу домашнього спокою.

Маргарет, найстаршій з чотирьох сестер, виповнилось шістнадцять. Вона дуже красива. Її очі великі й ясні. Мяке, каштанове волосся гарно обрамляє обличчя, яке прикрашають вуста, схожі на стиглу ягоду. Руки – білі й ніжні... Дівчина цвіте, наче неповторна квітка. Її краса була гордістю сім'ї.

П'ятнадцятирічна Джо вирізняється високим зростом, тонким станом та смуглою шкірою. Вона чимось нагадує лоша. Джо часто не знала куди подіти свої довгі руки й ноги, які здавалося, їй постійно заважають. Однак вираз обличчя дівчини свідчив про рішучість характеру. Ніс – трохи смішний. Очі - сірі й гострі, дуже виразні, вони, здається, бачать усе. Проте головною прикрасою Джо було її довге та густе волосся, яке зазвичай вона закладала в сітку – воно їй теж заважало.

Зовнішність для Джо була незручною. Хоч плечі її ставали округлими – вона поступово перетворювалася з дівча на дівчину, жінку, але рухи та одяг залишалися підкреслено незграбними. Джо не любила в собі дівчину й намагалася щосили противитися природі.

Елізабет або ж Бет, як її всі називали, була гарною дівчинкою з рожевою гладкою шкірою. Бет було років з тринадцять, її манери – трохи сором'язливі, голос – боязкий та тихий. Бет завжди була спокійна й миролюбна. Очі дівчинки — ясні та глибокі, волосся – наче пух. Батько називав її «Маленька Панночка Спокій». Це прізвисько їй підходило, бо вона, здавалося, жила у власному щастливому світі і виходила зі свого укриття лише в кампанії людей, яким довіряла і яких любила.

Емі, хоч і наймолодша, проте була найважливішою людиною в сім'ї. Так вона вважала. Емі завжди мала власну думку про будь-що. Звичайна собі дівчинка зі сніжнобілою шкірою, блакитними очима й золотавим волоссям, що спадало на плечі. Бліда й струнка, вона завжди поводитися аж надто манірно, як справжня молода леді і завжди пам'ятала про правила гарного тону. Ви ще можете спитати: а як щодо характерів чотирьох сестриць? Що ж, про це ми

розкажемо трохи згодом (*Луїза Мей Олкотт «Маленькі жінки», уривок; текст адаптований для виконання коректури*).

Текст № 10

Предметом торгівлі бурштин став у неоліті (6 тис років тому) і особливо цінувався Балтійський бурштин. За красу балтійський бурштин називали «золотом Півночі». Він продавався на вагу золота, а фігурки з такого бруштину можна було виміняти на рослого і сильного раба. У давнину бурштин цінувався вище інших дорогоцінних каменів і металів і був особливо популярний в країнах Середземномор'я. Тому серед помітних торгових шляхів був Бурштиновий шлях між Балтійським, Північним та Середземним морями, який слугував надійною мережею для далекої торгівлі бурштином. Вже за доби бронзи бурштин вміли фарбувати і виготовляти з нього різної форми прикраси. Камінь мав попит серед єгиптян, римлян та греків. Згідно з плінієм, римляни вміли фарбувати бурштин в червоний колір і такий бурштин цінувався як золото. В давнину цим каменем також торгували фінікійці. Надходив він до них зі Скитії, де його добували вздовж берегів річок. На території України знайдені декоративні вироби з бурштину в скіфських курганах.

Найдавнішу писемну згадку про бурштин зафіксовано на кленописній табличці — пам'ятці писемності X ст до н. е. Відомості про «електрон» (так елліни називали бурштин) є у творах античних авторів: Гомера, Софокла, Есхіла, Арістотеля, Фалеса Мілетського. У всі часи люди описували красу та властивості «сонячного

каменю», або «сліз Геліад», вивчали легенди, в яких опoетезовано виникнення «горючого каменю». Певна увага приділялася походженню бурштина ще за Античності. Софокл вважав, що бурштин утворився із сліз птахів, які оплакували відважного воїна Мелеагра. Давньогрецький поет Есхіл твердив, що це сльози сестер, що ніяк не могли забути свого загиблого брата Фаетона. Нікей доводив, що бурштин — концентрат сонячних променів, який час від часу накопичується у морі.

У XIII столітті територія Пруссії належала лицарям меченосцям, які мали монополію на бурштин. Хрестоносці, а згодом і прустські герцоги, ввели «бурштинну регалію», згідно з якою весь видобутий бурштин належало віддавати владі. У Пруссії діяли спеціальні «бурштинові суди», які судили тих, хто дозволяв собі привласнити шматок бурштинину.

Першу відому майстерню з виготовлення бурштинових виробів у Кенігсбергу заснували наприкінці XV столітті Тут виточували прегарні броші, скриньки, сережки, найрізноманітніші намиста. Найвищого рівня техніка обробки сягнула у XVII-XVIII століттях. Від 70-их років XIX століття бурштин почали добувати промисловим способом.*(матеріал із Вікіпедії; текст адаптований для виконання коректури).*

V. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Василюк А. І., Василюк О. М. Технологія набору та верстки: навчальний посібник, вид. 2-ге. Львів: УАД, 2011. 272 с.
2. Власюк А. І., Белзецький Р. С. Основи редагування, коректури та верстки технічних текстів: навчальний посібник. Вінниця: ВНТ, 2015. 96 с.
3. Гузенко С. В. Теорія і практика редагування: навч. посіб. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2019. 220 с.
4. Дурняк Б. В., Ткаченко В. П., Чеботарьова І. Б. Стандарти в поліграфії та видавничій справі: довідник. Львів: Вид-во Укр. акад. друкарства, 2011. 320 с.
5. Завгородня Л. В. Основи літературного редагування та коректури: навч. посіб. Черкаси: Брама – Україна, 2010. 164 с.
6. Законодавчі та нормативні документи України у сфері інформації, видавничої та бібліотечної справи: тематична добірка: у 2 ч.; уклад. Т. Ю. Жигун. Київ: Кн. палата України, 2000.
7. Крайнікова Т. С. Коректура: підручник / 2-е вид., перероб. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2009. 223 с.
8. Методичні вказівки до лабораторних робіт з курсу «Видавнича справа і технічне редагування» для студентів спеціальності 186 Видавництво та поліграфія, спеціалізація 186-01 Інформаційні технології в медіа-індустрії: Частина 1. Коректура / уклад. В. І. Азаренков. Харків: НТУ «ХП», 2017. 52 с.
9. Різун В. В. Основи комп'ютерного набору і коректури: підручник для студентів вузів. Київ: Либідь, 1993. 172 с.
10. Стандарти у поліграфії (Стандартизація у видавничій, поліграфічній та пакувальній справі): навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / уклад.: С. Ярема, В. Моргунюк, П. Пашуля, Б. Мамут. К.-Л.:

- Університет «Україна»: ДП «Укр. НДНЦ»: УАД: ХК «Бліц-Інформ», 2004.
312 с.
11. Теремко В. І. Видавництво-XXI. Виклики і стратегії: монографія. Київ: Академвидав, 2012. 328 с.
  12. Тимошик М. С. Видавнича справа та редагування: Навчальний посібник. Київ: Наша культура і наука, 2004. 224 с.
  13. Український правопис / ред.: Є. І. Мазніченко та ін.; НАН України. Київ: Наукова думка, 2019. 390 с.
  14. Харчук О. В., Ситник О. В. Коректура: методичні рекомендації (зміст лекцій, правила застосування коректурних знаків, плани лабораторних занять, тексти для самостійної роботи). Київ: «Альфа – М», 2007. 52 с.
  15. Хмілярчук О. І. Редакційно-видавничі процеси. Практикум: навч. посіб. для студ. спеціальності 186 «Видавництво та поліграфія». Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 72 с.

Електронне навчальне видання комбінованого використання
Можна використовувати в локальному та мережному режимі

Гурова Оксана Модестівна

ОРФОГРАФІЧНИЙ ПРАКТИКУМ І КОРЕКТУРА ТЕКСТУ

Методичні матеріали
та завдання для практичних занять і самостійної роботи
для студентів спеціальності 035 «Філологія» освітньо-професійної
програми «Українська мова і література, літературне редагування»

В авторській редакції

Підписано до розміщення 24.10.2024. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк.1,82 . Обсяг 1,080 Мб. Зам. № 303/24.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.01.2009
Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна